

bruar 1947.

Torsdag den 11. februar 1947.

Tønsbergs Blad

Hamar - Elverum - Oslo i aprildagene 1940.

BLANDT de mange legender, som fulgte i okkupasjonsmakts spesielle kampvile, alt fra Hamar og Elverum 9. april, og om Osloopinjonens tilsvarende feigheit og svakhet. Det er av de legender, som har bidratt til å så spildens sed innen vårt folk. Legenden er delvis avslørt i den store undersøkelseskommisjons innstilling. — men bare delvis. Det er som dens vilje til full objektivitet ikke har kunnet bryte igjennem den engang så dominerende opinion.

Begivenhetene den første uke etter 9. april 1940 må sees under ett, forsiktig angår regjeringens og stortingsopptreden utenfor den okkuperte sone og forholdene i Oslo; i den okkuperte sone. Vil man følle en rettferdig dom over Oslofolks opptreden i de dager, må man også komme til klarhet over hvor langt den var i overensstemmelse med regjeringens og stortingset — slik som denne måtte fortolne sig fra den okkuperte sone.

* * *
I stortingsets møte på Elverum om aftenen 9. april 1940 trakk president Hamre fra presidentplassen på linjene for den kommende politikk. Hans uttalelser møtte ingen innvending hverken fra regjeringens eller stortingsmedlemmene sine. Hans program falt i to deler: det principale standpunkt ble formet i følgende ord:

«Gå det slik som hr. Mowinckel ønsker og som ni alle håper, men kanskje ikke tror så bestemt, vil vanskeligheten være av relativt begrenset og oversiktlig art, og jeg går ut fra at regjering og storting vil kunne fortsette omrent på samme måte som regjering og riksdag i Danmark, men innen den snevre ramme som er gitt.»

Det principale standpunkt — det som alle håpet på — var en overenskomst med tyskerne som i Danmark. Danmark nevnes som det vil sees spesiell. Ordene er klare og ikke til å komme forbi. Regjering og storting ønsket den danske ordning. Overensstemmende hermed valgtes en delegasjon, som skulle reise til Oslo for å forhandle. Ønsker man en overenskomst, må der også forhandles. Ønsker man kamp, kreves ingen forhandling.

Reisen ble overflodig, da minister Bräuer 10. april ønsket kongen på Elverum. Når Kongen i utenriksminister Kohls nærvær mottok minister Bräuer, var dette helt overensstemmende med stortingsets og regjeringens ønske om en overenskomst. Anledningen var at krigens forsettelse trenget ingen avtale med minister Bräuer. Forhandlingene brast. Utenriksminister Kohl har i sin siste bok gitt uttrykk for, at når forhandlingene brast, skyldtes det ikke bare Quislingkravet. Det er ikke lett å bedømme denne side av saken nu. Men hoffst fremlæring virker ikke overbevisende på dette punkt. Det var på Quislingkravet at forhandlingene brast. Slik ble saken den gang referert og samtidige dokumenter bestyrker denne oppfatning.

* * *
OSLO var man allerede 11. april orientert om hva der hadde funnet sted på Elverum. Selvagt kjente man ikke ordlyden av presidentens tale på Elverum, man hadde heller ikke de-

ut i dansk oversettelse hos Branner. Den danske titel er refereres til i avisenes utenlandssteknologier.
«Mørke midt på dagen».

DE FORENTE NASJONER
har sendt ut en rekke boker om de forskjellige arbeidsgivere som faller inn under organisasjonen. I tilfelli foretak er alle publikasjonene bare utgitt med engelsk — og delvis fransk — tekster.

NYE UTENLANDSKE BOKER
PA FOLKEBIBLIOTEKET
Gibbs, Philip: Through the storm. N. Y. 1946.
Halper, Albert: Only an inch from glory. London 1945.
Hilton, James: The story of a... Wastell. Boston 1943.

Au direktør Lorentz Vogt.

taljer om minister Bräuers audiens hos Kongen. Disse foreligger forsiktig, ennu ikke. Men om selve utviklingen gjorde man seg en klar forestilling: Storting og regjering ønsket en avtale som Danmarks — eller noe lignende — men alt var strandet på Quislings person. Den naturlige reaksjon i Oslo blev da: Vi må for enhver pris bli kvitt Quisling. Vilde man bli av med Quisling måtte veien gå om den tyske legasjonen. Den vei ble betrædt og den første frem. Allerede den 12. april vakte Bräuers støtte av Quisling. Søndag 14. april ofret han ham. Mandag 15. april ble offringen offentlig ved dannelsen av administrasjonsrådet. Aksjonene mot Quisling hadde sin egen selvstendige betydning. Man måtte bli kvitt ham, likegyldig hvad der kom i stedet. Quislingregjeringen betød nazifisering og borgerkrig. På det annet punkt var intet kompromis mulig. Hvad der skulle komme i stedet, fikk de ansvarlige statsmakter ta standpunkt til. Her kunde ingen privatmann innslate seg på forhandlinger. Alternativene var imidlertid klare: a) Stortinget og regjeringens principale standpunkt på Elverum. b) Et eller annet forvaltningsorgan. c) Ingen positiv ordning, hvorfor tyskerne ville være henvist til de eksisterende organer innen administrasjon og rettsvesen.

Standpunkt a) forutsatte at regjeringen ville opta nye forhandlinger, når Quisling var fjernet og da på basis av det principale standpunkt på Elverum 9. april. Det skjedde ikke. Det annet alternativ forutsatte forhandlinger med et eller annet organ, som mente sig berettiget til å få ansvaret. Dette organ ble Høiesterett, som traff sin avtale med den tyske legasjonen uten å ha innhentet Kongens eller regjeringens samtykke, men i håp om at dette senere ville komme. Dette håp gikk kun delvis i oppfyllelse. Regjeringens kritikk overfor dannelsen av administrasjonsrådet blev dog etter hvert dempet og gikk til slutt over til en noe reservert anerkjennelse. Høiesterett hadde ved opnevnenes av administrasjonsrådet den overveiente Osloopinjon med sig. Men der var også dem, som mente at der ikke burde vært opnevnt noe administrasjonsråd. Deres beklagning var: La tyskerne gjøre hvad de vil. Det får bli deres sak. Vi mener oss ikke med dem. Standpunktet som idag nytter en viss popularitet, hadde sine talsmenn, — men antallet var ikke stort. Det omfattet ikke mange av dem, som idag visiter med sin ubøyelige vilje til kompromisløs kamp fra første stund av.

* * *
Når regjeringen etter 10. april opnok den kompromisløse kamplinja uten hensyn til at det snart ble klart, at det vilde lykkes i Oslo å bli kvitt Quisling, tor følgende tre momenter ha vært avgjørende.

Den 9. og 10. april hersket der nærmest militært kaos. Men i løpet av noen dager lykkes det general Ruge å skape en viss orden innen de norske tropper. Hermed steg humoren og kamplivet. De norske tropper kunde greie å dekke et ordentlig tilbakelag, og så håpet man på hjelpe. Dette tilbakelag skulde i løpet av snau tre uker ende med overgivelsescene i Molde og Andalsnes. Et slike tilbakelag har i og for sig ingen militær interesse, hvis det ikke for eller siden kan bli avjost av en offensiv. Troen herpå var imidlertid en tid ganske sterkt. Den kom også til uttrykk i en kringkastingstale fra general Ruge. Men offensiven ble aldri til virkelighet.

Det var troen på England og engelske tropper som var det annet moment — nest Ruges ledelse. Det ankom også en del tropper, — men aldri i tilstrekkelig antall og dermed en meget liten.

Den kan bli din!

Fra...
25.000,-

Es den først flott for Dem? Vel. De kan også vinne mindre biler, for ikke å stenge, selv om fraværsposten har gått slert ned. På Klokka var således i forrige uke 75 prosent av elevene syke, men den i dag er 25. Alt i alt har fraværsposten på Sem-skolen gått i fra 40 til 20-25 prosent.

Gjekk på Den nye skole merkes demien. Optil femteparten av en

ee syke foruten 5 ferre —

man fyrr så godt man kan,

en stengning er der imidlertid

o smakk om frelsing. — På fol-

kolen står det derimot dirligere

Efterat skolea er nu et apent etter

ferske ferie, har man tatt opp en

hærgning av tallt på syke, og

har vist sig at forholdeiene er like

som for stengningen i det godt

vel 20 prosent av barna holdes

meme.

Dikt i all enelighet har man

par lyspunkt: Sjømannskolen

på Tjøm. På sjøan-

den har bare 3-4 stykker i hver

ses bokler under. — 10-15%

skolebarna på Tjøm fikk et par

ferske ferie, men grunnen er ga-

enkelt den at de hadde noe til-

le av julferien. Det må være luf-

der gitt

LOTTERIET

Fleire loddar gir større sjanser!

ELTRISK
UTSTYR
ENSEB & HOLM
Storgata 1 Tønsberg
Torsdag 11. februar 1947. 71 ARDANG

ingen
elmangel

og distrikte.
epidemien vil
taket.

er har vært syke. Skolen her
i holdes stengt til torsdag.
Skolen i Sem holder frelsing
ad, men også her har man på
i stenge, selv om fraværsposten
har gått slert ned. På Klokka
var således i forrige uke 75
prosent av elevene syke, men den
i dag er 25. Alt i alt har fraværsposten på Sem-skolen gått
i fra 40 til 20-25 prosent.

Gjekk på Den nye skole merkes
demien. Optil femteparten av en
ee syke foruten 5 ferre —
man fyrr så godt man kan,
en stengning er der imidlertid
o smakk om frelsing. — På fol-

kolen står det derimot dirligere

Efterat skolea er nu et apent etter

ferske ferie, har man tatt opp en

hærgning av tallt på syke, og

har vist sig at forholdeiene er like

som for stengningen i det godt

vel 20 prosent av barna holdes

meme.

Dikt i all enelighet har man

par lyspunkt: Sjømannskolen

på Tjøm. På sjøan-

den har bare 3-4 stykker i hver

ses bokler under. — 10-15%

skolebarna på Tjøm fikk et par

ferske ferie, men grunnen er ga-

enkelt den at de hadde noe til-

le av julferien. Det må være luf-

der gitt

Byrd over
Sydpolen.

I almorekomster i de ny-
oppdagede sne- og
istrie ijell?

Ombord på Mount Olympus.
17. februar
UPA Admirals Byrd fikk sondag morgen over Sydpolen og kaste ned
Forente Stats flagg. Han vendte tilbake til Little America etter en 13
dagers flytur og fastsatte at en halde
4000 meter over polen var temperaturen + 40 grader! Da ble det
oppdaget at

101558

svad angår
ste vår fast
stømmav-
evn anser-
Aanliges
itt sig skyl-

e ikke.

HAMBURG:
en stemme
ordenes spe-
heve have. Hu-
er papageye
angrep for

en overenskomst med tyskerne som i Danmark. Danmark næres som det vil sees spesiell. Ordene er klare og ikke til komme forbi. Regjering og storting ønsket den danske ordning. Overensstemmende hermed valges en delegasjon, som skulle reise til Oslo for å forhandle. Ønsker man en overenskomst, må der også forhandles. Ønsker man kamp, kreves ingen forhandling.

Reisen ble overflodig, da minister Bräuer 10. april sokte kongen på Elverum. Når Kongen i utenriksminister Kohls nærvær mottok minister Bräuer, var dette helt overensstemmende med stortingsets og regjeringens ønske om en overenskomst. Angående krigens forutsette trønges ingen avtale med minister Bräuer. Forhandlingene brast. Utrenksminister Kohl har i sin siste bok gitt uttrykk for, at når forhandlingene brast, skyldtes det ikke bare Quislingkravet. Det er ikke lett å bedømme denne side av saken nu. Men høys fremsilling virker ikke overbevisende på dette punkt. Det var på Quislingkravet at forhandlingene brast. Slik ble saken den gang referert og samtidige dokumenter bestyrker denne oppfatning.

*

I OSLO var man allerede 11. april orientert om hva det hadde funnet sted på Elverum. Selvlagt kjente man ikke ordlyden av presidentens tale på Elverum, man hadde heller ikke de-

ut i dansk oversettelse hos Branner, de begivenheter som der hvert dag refereres til i avisenes utenlandssteknemmer.

DE FORENTE NASJONER har sendt ut en rekke bøker om de forskjellige arbeidsoppgaver som faller inn under organisasjonen. I tillegg til dette er alle publikasjoner bare utgitt med engelsk — og delvis fransk — tekst.

Av denne heller rekken av publikasjoner tilslater ikke plasshensynet. — Innledningen til minnesmerket om FN's levende publikasjoner også er å få et eksempel fra *The United Nations Weekly Bulletin*. For den som vil følge med i FN's arbeide er dette den beste kontakten med organisasjonen.

PA VINGENES FOR NORGE heter en overværende verdiful bok som redaktør Georg Werner-Hansen har gitt ut på Gyldendal. Det er historien om «SSS (Norwegian Squadrone), som er skrevet, og boken er blitt intet mindre enn et kildeskrift. Den er naktent og vederhettig og gir alle de opplysninger om denne kjempende enhet som er verd til å vite. Squadrone er kanskje mest kjent for sine bevirker med Catalinabomberne «vingene», «vingene» langs Norskysten, som også Nordahl Grieg har nedtegnet i «Flagget». Mange lot livet i kampsituasjonen — et blidkallert av de gamle kamerater gjør boken særlig verdiful.

LEKSIKON I INTERNATIONALE SPØRSMÅL er telen på en bok som nettopp er kommet ut hos Methuen, London. — Boken, hvis engelske titel er «A Dictionary of International Affairs», er en opplagbok på 350 sider, der spørsmål av internasjonal interesse og omfang er omtalt kort og nøyaktig. Selv om en slik bok kan ha mangler som det i og for sig ikke er vanlige. Å peke på, er den av betydning ikke mindst for den interesserte avisen, som der kan stå opp og rettspillere

blev Hoisterrett, som traff sin avtale med den tyske legasjonen om å ha innblikk. Kongens eller regjeringens samtykke, men i håp om at dette senere ville komme. Dette håp gikk kun delvis i oppfyllelse. Regjeringens kritikk overfor dannelsen av administrasjonsrådet blev dog etter hvert dempet og gikk til slutt over til en noe reservert anerkjennelse. Hoisterrett hadde ved opnevnelsen av administrasjonsrådet den overveiende Oslo-opinjonen med seg. Men der var også dem, som mente at der ikke burde vært opnevnt noe administrasjonsråd. Deres bestrækning var: La tyskerne gjøre hende av til. Det før ble deres sak. Vi mener oss ikke med dem. Standspunktet som idag nyder en viss popularitet, hadde sine talsmenn. — men antallet var ikke stort. Det omfattet ikke mange av dem, som idag vifter med sin ubjørlige vilje til kompromisøs kamp fra første stund av.

*

NAB regjeringen etter 10. april optok den kompromisløse kamplinje uten hensyn til at det snart ble klart, at det villykes i Oslo å bli kvitt Quisling, før følgende tre momenter har vært avgjørende.

Den 9. og 10. april hersket der nærmest militært kaos. Men i løpet av noen dager lykkes det general Ruge å skape en viss orden innen de norske tropper. Herved steg humoren og kamplivjen. De norske tropper kunde gøre et dekket av ordnet tilbakelag, og så hæpet man på hjelpt. Dette tilbakelag skulde i løpet av snau tre uker ende med overgivelsene i Molde og Andalsnes. Et slikt tilbakelag har i og for sig ingen militær interesse, hvis det ikke for eller siden kan bli avlost av en offensiv. Troen herpå var imidlertid en tid ganske sterk. Den kom også til uttrykk i en kringkastingstale fra general Ruge. Men offensiven blev aldri til virkelighet.

Det var troen på England og engelske tropper som var det annet moment — nest Ruges ledelse. Det ankom også en del tropper, — men aldri i tilstrekkelig antall og dertil av en meget varierende kvalitet.

Endelig kom den tyske brutale krigsforsel til å spille inn. Særlig bombingen av Kongen og Kronprinsen skapte hos de norske soldater et raseri, som umuliggiigere enhver forhandling. Vi står her overfor et mottselningsforhold mellom tysk og norsk mentalitet. Som tyskerne blir servile i motgangen, tror de kan tvinge andre ved-brutalitet. Det forstod ikke at jo større brutalitet — desto mere forbirlet norsk motstand.

Om den faktiske og psykologiske forandring, som forholdene undergikk på regjeringsiden blev man i Oslo ikke underrettet. Men etter hvert forstod man situasjonen. Beglevende er således et referat fra Industriorbundets arbeidsutvalg tirsdag 16. april — gjengitt i undersøkelseskommisjonens innstilling side 173, — som slutter med ordene: «Flertallet mente at man ikke hadde tilstrekkelig oversikt og at det måtte overlastes til Hans Majestet Kongen og hans regjering uten påtrykk å ta sitt standpunkt». Uttalelsen viser ikke alene at man savnet klarhet, men gir også uttrykk for den mest utpregde lojalitet.

*

KONGEN og regjeringen arbeidet fra 11. april ut fra det at stortingen opptrukne subsidiære standpunkt — utformet av president Hambro i følgende ordelag:

«Då stortingets presidentskap i samråd med regjeringen anbefalte Hamar som stedet for oss, var det også med den tanke at man kunde evakuere og sette over. Og som statsministeren var ikke på, hvis det skulle vise sig umulig for denne regjering, som er landets lovlige regjering, å komme i den kontakt med makthavene i stedblivet, har den også adgang til å bevare regjeringen og derigjennem det internasjonale symbol på Norges uavhengighet og selvstendighet, den eneste regjering som har en internasjonal bemyndigelse og fullmakt til å oppre, selv om den sitter i fremmed land.»

Her forutsettes at regjeringen kan også overs, men dog beholdte sin stilling som landets eneste lovlige regjering. Vi har vært i leksikon. Kbh. 1943–44. 3 bind. (Primes på leksalen.)

Berlingske haandboksbiblog. Nasj. og

vært i leksikon. Kbh. 1943–44. 3 bind.

(Primes på leksalen.)

fortakte landet under disse forholdet ikke. — Det er ikke et grunnlag for å få regjere fra fremmed land. Uttrykket «går over» peker på Sverige. Det gjør også de bevegelser som blev foretatt. Når en mann skal reise fra Hamar til Andalsnes, legger han ikke ruten om Nybergsund i Trysil. Det oplyses også at Kongen var over den svenske grense. Når planen om å evakuere til Sverige ble oppgit, fremgår ikke med klarhet av undersøkelseskommisjonens innstilling. En overgang til Sverige forutsettes en avtale med den svenske konge og regjering. Undersøkelseskommisjonens innstilling gir ingen opplysninger om de forhandlinger som måtte være ført herom. Det vilde være interessant om de kommende norske og svenske flyvåpner vilde bringe klarhet i forholdet. Planen om en overgang til Sverige synes først å være oppgit om aftenen sondag 14. april eller muligens først mandag 15. april — samme dag som administrasjonsrådet blev dannet.

*

Når vi nå ser tilbake på utviklingen den første uke fra 9. til 16. april, møter der oss megen usikkerhet såvel på regjeringsiden som i Oslo. Efter det slag som rammet alle 9. april, kom regjeringen først til hake i kamp mot okkupantene. Men dens opptreden er preget av megen vaklen og befolkningen fikk de allerede okkuperte strøk ikke ingen skikkelig parole, etterlatte de var blitt forlatt uten ledelse. De menn, som i Oslo tok kampanjen mot Quisling på basis av opplysninger, som foreløp fra Elverum, tok derved en betydelig risiko. De blev senere fortalt av hans utemmede hat. Det kostet enkelte tap av stilling og ørælangt fengselsopphold.

*

UNDER krigen ble stortingsets og regjeringens principale standpunkt på Elverum 9. april omhyggelig mørklagt. Av gode grunner ønsket man å glemme, at man hadde ønsket den danske ordning. Situasjonen gjorde dette nødvendig.

Da Kongen, Kronprinsen og regjeringen med følge kom til London i juni 1940, så Norge anseelse langt under nulpunktet. Vi sto dårligere enn Danmark. Hele verden forstod at Danmark ikke kunde holde stand mot et tyk overfall. Men Norge ble en vanskelig oppgave for våre folk å gjenreise Norges anseelse. Et aktivum var her kampene i Norge fra 9. april til 7. juni. Dette aktivum måtte ikke forringes ved referater fra Elverum. Arbeidet lykkes: Kampene i Norge, handelsflåten, flyvernes og marinefolkenes innsats rettet opp situasjonen.

*

Men nu er det fred i Norge. Vi har råd til å se noksier på forholdene. Vi kan inngå en oppgave som meget stod uklart for alle i de forvirrede aprildager. Og som alltid under store begivenheter spiller mange tilfeldigheter inn: Verden vet at vi kjempet. Bakgrunnen interesserer den ikke.

Men skal der engang bli fred innen dette splittede folk, må man se sannheten i sinne. Gjenem den vil vi vinne frem til gjensidig forståelse.

Ser man forholdene i Oslo og den øvrige del av det okkuperte land i lys av begivenhetene på Elverum, blir det sammenheng i tingene. Regjeringen opprådde ikke som heller. De aktive krefter i hovedstaden var gode patrioter. Men begge var ført av mennesker, som først etterhvert fant frem.

Undersøkelseskommisjonens dokumentsamling, er undertrykkning. Forhåpentlig har man også funnet plass til de stenografiske referater fra stortingsmønstene på Hamar og Elverum 9. april.

Lorentz Vogt

kolen står det dermed dirligere. Etter skolen nu er åpen etter lagers ferie, har man tatt opp en beregning av talet på syke, og har vist sig at forholdene er like som før stengningen i det godt vel 30 prosent av barna holdes inne.

Dikt i all ødeligheten har man par lyspunkter: Sjømannskolen skolen på Tjønn. På sjømannsiden har bare 3—4 stykker i hver sse bukkel under. — Bildet viser skolebarna på Tjønnet sett på ters ferie, men grunnen er ganske den at de hadde noe tillede til julferien. Det må være fulle gled.

Byrd over Sydpolen.
lajmforekomster i de nye oppdagede steder og isfrie fjell?

Ombord på «Mount Olympus», 17. februar.

(P) Atmira Byrd fikk lørdag ettermiddagen over Sydpolen 10. mars med Forente Stats flagg han vendte ikke til Little America etter en 13 døgn flytur og føljede at en halv 4000 meter over polet av «Empress» ca + 40 grader. Da Byrd var over en sentral flyplass med et høyde Nimitz. — Sør-Baffin som var Byrds pilot, hans første flytur over polet i 1929, hadde United Press å sende admiral i dette brettskapet. De høyre opp. «Gjør også med meg», sa flyplassen jeg har fått vennligst å sende med den store interesse.

Ombord på «Hargrave», 17. februar. (Currieack.)

(P) Nu har jeg fått med klubben om de han så Amerika øvre av ham for første gang. Minst en av ekspedisjonen fra som var med. Flyet som oppdeler det første bare på det antarktiske koninenten kan beskrives som et så svært hvitte smøraker og følger et følge. Fjellene var helt fri for is og sne. Fjellene var helt fri for is og sne. Det er en annen ikke slått fast hvorvidt finnes noen form for vegetasjon på oppdagede isfrie områder, men er regnet med at de ikke som er et stort område er blitt med fly på dem. Det som ser ut til å være et svært vennlig oppdrag.

Det er en annen ikke slått fast hvorvidt finnes noen form for vegetasjon på oppdagede isfrie områder, men er regnet med at de ikke som er et stort område er blitt med fly på dem. Det som ser ut til å være et svært vennlig oppdrag.

old for meget betenklig, så mest, som stortsetten av de nest flere, ikke klasser er synkende, foretaket bensinat av taket over. Det er både tiden bestodd av legemana Finn Nygaard, lederstørste-advokat Andr. Steylen, odelteggende-advokat Hermann Smitt Ingberg og redaktør Olov Regberg.

Slav i Friheten

sviken i granskuddsgakommisjonens.

Salvegt er ingen landstevner med i Norsk Presseforbunds granskingskomite. Den har både tiden bestodd av legemana Finn Nygaard, lederstørste-advokat Andr. Steylen, odelteggende-advokat Hermann Smitt Ingberg og redaktør Olov Regberg.

Det er ikke enkelt å få oppgitt land-